



Datum: 08.07.2026

Medij: Ko je ko - uspešne poslovne žene u Srbiji

Rubrika: bez naslova

Autori: redakcija

Teme: Evropska komisija

Napomena:

Površina: 1897



Naslov: VOLIM DA KAŽEM DA SAM FEMINISTKINJA

Strana: 52,53,54,55

VOLIM DA KAŽEM DA SAM FEMINISTKINJA

Sanja Ivanić,

generalna direktorka Francusko-srpske privredne komore

Potrebni su nam drugačiji mediji i drugačiji uzori na televiziji. Kada gledate televiziju, uglavnom su muškarci ti koji komentarišu ozbiljne teme. Kada vidite da su na panelima uglavnom žene, to se odmah označava kao „ženska tema“. To su neke male stvari koje mogu da se promene

Rođena u Beogradu, Sanja Ivanić detinjstvo je provela između Beograda i Sarajeva, da bi početkom ratova, 1992. godine sa sestrom otišla u Francusku, gde je provela gotovo dve decenije. U Francuskoj je završila studije i započela profesionalnu karijeru, prvo kao konsultant za business intelligence, a zatim i u oblasti lobiranja. Nakon godina provedenih u Parizu, odlučuje da promeni sredinu i profesionalni pravac. Prelomni trenutak dolazi kada joj je jedan francuski kolega predložio da se uključi u rad tek osnovane Francusko-srpske privredne komore. Odluka da prihvati taj izazov dovodi je u Srbiju, u početku kao privremeni profesionalni angažman, koji se vremenom pretvara u dugogodišnji boravak. Danas, više od 15 godina kasnije, od početnih aktivnosti u malom timu izgradila je stabilnu organizaciju sa stalno zaposlenim saradnicima i praktikantima. Bila je među inicijatorima osnivanja Saveta evropskih privrednih komora, koji danas okuplja 14 organizacija i više od 2.000 kompanija iz Evropske unije koje posluju u Srbiji, i obavljala je funkciju njegove prve generalne sekretarke.

Kakvi su bili počeci?

Dosta toga pamtim iz tog prvog perioda. Sećam se svog entuzijazma kada sam tek došla, kada sam bila ubeđena da ćemo postati članica Evropske unije za dve, tri ili četiri godine. Isto tako sam mislila da će ovde doći mnogo više francuskih preduzeća. Kada sam ja došla, Komora je imala četrdesetak članova, a danas smo na 140. Tu je svakako napravljen veliki pomak, ali opet, očekivala sam da će mnogo više francuskih kompanija doći u Srbiju – naročito kada poredim broj francuskih preduzeća u Srbiji s brojem preduzeća iz nekih drugih evropskih zemalja.

Zašto nisu, šta vidite kao razlog?

Francuzi su obazrivi kada razmišljaju o biznisu i njima se Srbija čini kao komplikovano tržište. Prva prepreka je to što nismo članica Evropske unije. Oni vole tržišta koja su im bliska i kada razmišljaju o širenju na strana tržišta, to su najpre Belgija, Nemačka, Švajcarska... U Istočnoj Evropi zanimljive su im Poljska, Češka a ranije, i još uvek, Rumunija, gde je postojala velika investicija kompanije Renault koji je preuzeo Dačiju. Takve investicije su dovele do toga da se oko njih razvije čitav lanac dobavljača i pratećih kompanija. Danas u Rumuniji imate oko 5.000 francuskih preduzeća. Dakle, ako sumiram, prva prepreka je to što nismo članica Evropske unije, a druga je što Francuzi i dalje nemaju jasnu sliku o Srbiji.

Kakvu sliku imaju o Srbiji?

Kada mi, na primer, ovde znamo sve o francusko-srpskom prijateljstvu, prosečan Francuz o tome ne zna gotovo ništa. Možda poneko od starijih ljudi, ali dosta Francuza uglavnom nikada nije čulo za to. Tokom svih ovih godina mnogo sam putovala po Francuskoj i sastajala se, posebno sa malim i srednjim preduzećima. Dobijala sam najneverovatnija pitanja: da li je kod vas bezbedno, da li je rat zaista završen i slično. Dakle, slika Srbije još uvek nije idealna.

Ona se poslednjih godina ipak menja, naročito nakon dve predsedničke posete, jer se tada govorilo o Srbiji u pozitivnom kontekstu, a francuske kompanije su dobile nekoliko velikih ugovora. To je ponovo stavilo Srbiju na mapu francuskih privrednika. Počeli su da primećuju da se ovde realizuju ozbiljni projekti i da posluju francuske kompanije. Zahvaljujući međudržavnim sporazumima,





Datum: 08.07.2026

Medij: Ko je ko - uspešne poslovne žene u Srbiji

Rubrika bez naslova

Autori: redakcija

Teme: Evropska komisija

Napomena:

Površina: 1897



Naslov: VOLIM DA KAŽEM DA SAM FEMINISTKINJA

Strana: 52,53,54,55



Francuska je zaista dobila neke veoma značajne projekte u Srbiji. Međutim, i dalje nam nedostaje ono što je najvažnije, a to su mala i srednja francuska preduzeća, kojih još uvek nema u dovoljnom broju.

Imamo velike projekte kao što su aerodrom, deponija u Vinči, zatim projekat metroa, o kojem pričamo praktično otkad sam došla u Srbiju... Nadam se da će ti veliki projekti podstaći i mala i srednja francuska preduzeća da se zainteresuju za naše tržište.

Na čemu je trenutno fokus Komore?

U poslednje vreme dosta radimo na temi nuklearne energije, odnosno na projektu sa EDF-om, francuskom elektroprivrednom kompanijom. To je oblast koja i mene lično veoma interesuje i volela bih da jednog dana vidimo francusko učešće i u tom sektoru, ukoliko Srbija odluči da ide u pravcu izgradnje nuklearne elektrane.

Takođe, za Srbiju je jako važna zelena tranzicija, ali i u kontekstu evropskih integracija, ali i u kontekstu našeg života na ovim prostorima gde se borimo sa zagađenjem, klimatskim promenama, i potrebna je modernizacija u mnogim oblastima. Francuska preduzeća imaju

ekspertizu u tim sektorima i ja se nadam da će biti još prisutnija na tim projektima..

Kako francuske firme koje već posluju u Srbiji ocenjuju poslovnu klimu i uslove poslovanja?

Nijedna francuska firma nije napustila Srbiju, dakle možemo reći da su zadovoljne. Možda je razlog i to što francuske investicije u Srbiji uglavnom nisu bile zasnovane isključivo na ceni radne snage, nego na dodatnoj vrednosti. Recimo jedan Schneider Electric, koji ovde zapošljava više od 1000 inženjera, izvozi svoje softvere „made in Serbia“ svuda u svetu. Čak i firme koje zapošljavaju veliki broj radnika na mašinama, poput Michelina, posluju po francuskom modelu odgovornog poslovanja i ključni su akteri svojih lokalnih zajednica. Međutim, u poslednje vreme, a to vidimo i kroz rad Saveta evropskih privrednih komora, firme su sve više zabrinute zbog nepredvidivosti poslovnog okruženja. Problem je što se pravila često menjaju iznenada i bez konsultacija sa privredom. Dešava se da kamion sa robom stigne na granicu, a da se tek tada sazna da je uvedena zabrana uvoza određene robe. Dešava se da se





Datum: 08.07.2026

Medij: Ko je ko - uspešne poslovne žene u Srbiji

Rubrika bez naslova

Autori: redakcija

Teme: Evropska komisija

Naslov: VOLIM DA KAŽEM DA SAM FEMINISTKINJA

Napomena:

Površina: 1897



Strana: 52,53,54,55

ograniče marže preko noći ili da se donesu odluke bez prethodnog razgovora sa privredom.

Mi smo se mnogo puta oglašavali po tom pitanju. Savet evropskih privrednih komora i poslovnih udruženja (CEBAC) je zapravo i osnovan s ciljem da podrži dalji razvoj i podršku unapređenju pravnog, institucionalnog i konkurentnog poslovnog okvira za uspešno poslovanje svih preduzeća koja posluju u Srbiji.

Kako funkcioniše Savet i kakvu saradnju ima sa državom?

Evropska unija je najveći trgovinski partner Srbije, najveći investitor, najveće izvozno i uvozno tržište. Logično je da evropske kompanije u Srbiji o ključnim ekonomskim pitanjima govore jednim glasom, a ne da Francuzi, Nemci, Italijani i drugi nastupaju odvojeno. U velikom broju slučajeva naši interesi su isti. Zato smo kroz Savet slali dopise relevantnim ministarstvima i Vladi Srbije svaki put kada naša preduzeća nešto muči, i reagovali svaki put kada smo smatrali da postoji problem, trudeći se da naše eventualne kritike budu konstruktivne. Nekada dobijemo odgovor, nekada ne. Ali znamo da se naši stavovi čitaju i da dolaze do donosilaca odluka. Imamo veoma blisku saradnju sa Delegacijom Evropske unije i često kroz njihove razgovore sa predstavnicima vlasti saznajemo da su upoznati sa stavovima koje smo izneli i da je naš glas važan. Naših 14 komora i poslovnih udruženja predstavlja više od 2000 kompanija u Srbiji. Uskoro ćemo predstaviti i novi „position paper“ koji se bavi javnim nabavkama, posebno u sektoru građevinarstva. Ono što nas je zapravo podstaklo da se aktiviramo jeste veliki broj tendera koje dobijaju kineske i turske kompanije, na kojima evropske kompanije često ni ne učestvuju. Reč je često o projektima koji se finansiraju evropskim novcem, tako da je paradoks da evropske kompanije na njima ne učestvuju.

Kako kritike koje Srbija dobija na račun evrointegracija, posebno po pitanju napretka u oblasti vladavine prava, utiču na poslovne odluke stranih kompanija?

Vladavina prava je jedan od ključnih faktora za investitore. Ako niste sigurni da poslužete u stabilnom okruženju, ako ne znate šta će se sutra desiti i na koji način će određena pravila biti primenjena, to prirodno izaziva zabrinutost kod preduzeća. Zatim imate i godišnje izveštaje Evropske komisije o napretku, koji nisu idealni, kao i usporavanje određenih evropskih fondova i programa. Sve su to elementi koji utiču na percepciju investitora. Kada sam ranije učestvovala na panelima u Francuskoj i razgovarala sa kompanijama, uvek sam mogla da

istaknem veliki broj prednosti Srbije. Govorila sam da, uprkos određenim problemima, postoje dobre poslovne prilike i da vredi doći. Danas je to nešto teže. I dalje verujem da Srbija ima mnogo potencijala, ali je postalo komplikovanije dati potpuno pozitivnu sliku bez zadržke. Mislim da bi Srbija trebalo više da razmišlja o tome u kom pravcu želi da razvija svoju ekonomiju. Očigledno je da više nismo „low cost“ destinacija za proizvodnu industriju. Pitanje je da li postoji jasna vizija šta želimo da budemo u narednih deset ili dvadeset godina. Ono što mene najviše zabrinjava jeste usporavanje evropskih integracija i otežan pristup određenim fondovima. To su stvari koje smatram veoma važnim.

Kako vidite stanje ženskih prava u Srbiji, na Balkanu, u poređenju sa periodom pre nego što ste otišli u Francusku?

Mislim da stvari idu nabolje, ali nakon jednog perioda devedesetih godina u kojem smo, po mom mišljenju, nazadovali u odnosu na položaj žena koji je postojao u socijalističkoj Jugoslaviji. Imam utisak da su žene tada imale drugačije perspektive i drugačija očekivanja od života. Naravno, i tada su nosile veliki teret – bile su zaposlene, brinule o porodici i domaćinstvu. Ali nije postojala tolika objektivizacija žena kakvu smo videli od devedesetih godina naovamo. Ja se toga iz svog detinjstva ne sećam. To se pojavilo tokom devedesetih, u vreme velike ekonomske i društvene krize. Kada društvo prolazi kroz krizu, često su žene prve koje trpe posledice i njihova prava se dovode u pitanje. Zemlja je bila u teškoj ekonomskoj situaciji i ta neizvesnost je učinila da je odjednom postalo važnije, ili lakše, pronaći bogatog muža nego završiti školu, obrazovati se i graditi karijeru. Prioriteti su se promenili. Zbog toga mislim da je položaj žena tokom devedesetih značajno degradiran i da danas pokušavamo da se vratimo na neki normalan nivo, što nije jednostavno.

Da li je objektivizacija žena i danas prisutna?

Mislim da postoji jedan deo društva koji i dalje funkcioniše po tim obrascima. Nažalost, i dalje vidimo da žene često dobijaju etikete i da se procenjuju na osnovu izgleda mnogo više nego muškarci. Meni je posebno zanimljivo da vidim koliko mladih žena danas pokušava da menja svoj fizički izgled kako bi odgovarale određenim standardima lepote. Ne znam da li je to posledica globalnih trendova, društvenih mreža, ali taj pritisak definitivno postoji. S druge strane, imam utisak da je Francuska, pa i cela Evropa, po tom pitanju pomalo izuzetak. Tamo je i dalje mnogo prihvatljivije biti ono što jesi i ne postoji toliki pritisak da svi izgledaju isto.





Datum: 08.07.2026

Medij: Ko je ko - uspešne poslovne žene u Srbiji

Rubrika bez naslova

Autori: redakcija

Teme: Evropska komisija

Napomena:

Površina: 1897



Naslov: VOLIM DA KAŽEM DA SAM FEMINISTKINJA

Strana: 52,53,54,55

Kakva je situacija u poslovnom svetu, smatrate li da žene imaju jednake mogućnosti za dobijanje rukovodećih pozicija u kompanijama?

Žena i dalje nema dovoljno na mestima na kojima se donose najvažnije odluke. Recimo, u našem upravnom odboru trenutno nema nijedne žene. To je možda ekstreman primer, ali pokazuje određeni obrazac. Kada pogledate sektore u kojima se nalazi najveća koncentracija moći i kapitala, tamo ćete uglavnom videti muškarce. Žene ćete češće pronaći na rukovodećim pozicijama u drugim oblastima, ali na mestima na kojima se donose ključne odluke njihov broj je i dalje manji. To nije problem samo Srbije.

Meni je, recimo, veoma drago što i danas vidim da se kod nas žene mnogo više odlučuju za prirodne i tehničke nauke nego što je to slučaj u velikom delu Zapadne Evrope. To smatram jednim od pozitivnih nasleđa socijalističkog perioda. I dalje imamo znatno više žena na elektrotehnici, mašinstvu i drugim tehničkim fakultetima nego mnoge zapadnoevropske zemlje. Pitanje je, međutim, da li te žene kasnije uspevaju da izgrade karijeru istom brzinom kao muškarci. Tu još uvek postoji prostor za napredak.

Veliki sam zagovornik obaveznog roditeljskog odsustva za očeve. Volela bih da to ne bude stvar izbora, već obaveza. U mojoj idealnoj verziji, majka bi bila sa detetom prvih šest meseci, a otac drugih šest. Mislim da je to jedan od načina da se promeni način na koji poslodavci razmišljaju o zapošljavanju žena.

Da li ste se tokom svoje karijere susrećali sa rodnim predrasudama?

Jesam, i u Francuskoj i ovde. Kako sam reagovala? Pa zavisi kada. Kada sam bila mlađa, mislim da sam mnogo više reagovala na to. Danas već nešto manje. Ne bijem više sve bitke, jer sam s godinama shvatila da neke bitke ne vredi voditi. Nema šanse da promenim svačije mišljenje. Ali bilo je toga.

U Francuskoj sam, recimo, bila u stereotipu „devojke sa Istoka“ – plava kosa, visoka i šta već ide uz to. Ljudi vam automatski zalepe neku etiketu.

Sećam se jedne situacije na fakultetu. U mojoj istraživačkoj grupi na doktoratu bilo nas je desetero, a ja sam bila jedina žena. Profesor bi svaki put kada pita: „Da li vam je jasno?“ gledao pravo u mene. To mi je uvek bilo zanimljivo. A ja ga gledam i, kao odgovor, ironično trepćem. Toliko mi je to bilo smešno. Onda mu dam najsarkastičniji mogući odgovor: „Da, jasno mi je.“ Sa druge strane, ovde su muškarci i dalje mnogo više u mačo stereotipu. Naravno, i Francuzi imaju svoje stereotipe. I tamo se dugo smatralo da su žene prvenstveno zadužene za porodicu, ali se to poslednjih

godina menja, muškarci se mnogo više uključuju u brigu o deci, u kućne poslove. Srbija tu još uvek kaska.

Mene je, iskreno, kada sam došla ovde, iznenadio odnos između muškaraca i žena. Nisam bila navikla na to. Dolazila sam iz okruženja u kojem su odnosi, iako ne idealni, bili mnogo ravnopravniji. Ta mačo kultura i slavljenje patrijarhata – to danas gotovo da više nećete videti u Zapadnoj Evropi.

Kako to promeniti?

Pre svega, potrebni su nam drugačiji mediji i drugačiji uzori na televiziji. Jedna stvar koju sam videla u Francuskoj i koja zaista funkcioniše jeste da televizije veoma vode računa o zastupljenosti muškaraca i žena. Kada pozovu stručnjaka da komentariše bilo koju temu – od meteorologije do ekonomije – nekada ste gotovo uvek imali samo muškarca. Danas ćete imati najmanje 50 odsto žena među sagovornicima. Ako je porasla cena nafte, videćete ženu koja to komentariše. Ako se govori o ekonomiji, energetici ili politici, podjednako ćete videti i muškarce i žene.

Kod nas toga još uvek nema dovoljno. Kada gledate televiziju, uglavnom su muškarci ti koji komentarišu ozbiljne teme. Kada vidite da su na panelima uglavnom žene, to se odmah označava kao „ženska tema“.

To su neke male stvari koje mogu da se promene, da se u javnosti više pojavljuju žene kao stručnjakinje za bilo koju oblast. Da se u podsvesti mladih ljudi formira ideja da mogu da budu i meteorološkinje, inženjerke, naučnice – a ne samo da se od žena očekuje da govore o šminki, odeći i površnim temama.

To su promene koje su važne. I naravno, važni su i pozitivni primeri, kao i rad u školama – da se devojčice ohrabruju da ulaze u prirodne nauke i da im se svakodnevno poručuje da mogu sve.

Kako ste vi pronalazili sopstveni podstrek?

Pre svega, u porodici. Sećam se da su nam roditelji, sestre i meni, kada smo odlazile u Francusku, govorili: „Gde god da odete, prvo što treba da uradite jeste da se upišete u školu.“ To je bilo najvažnije.

Odmalena nam je usađeno da je obrazovanje najvažnije i da je učenje ključno. Na tome treba i dalje raditi i činiti sve da se obrazovni sistem dodatno unapredi i ojača. Lepo je videti da je Univerzitet u Beogradu među vodećima u svetu i to treba negovati.

Takođe, volim da kažem da sam feministkinja, jer sam primetila da mnoge žene ovde kažu: „Ja nisam feministkinja“, kao da je to nešto negativno. A ne bi trebalo da bude tako. I muškarci bi trebalo da budu feministi, ne samo žene, jer ravnopravnost ne treba da bude izuzetak već norma.

